

Asia: VN/1463/2025

Lausuntopyyntö selvityksestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Raportissa ehdotetaan avustustoiminnan uudistamista kahdella vaihtoehtoisella mallilla.

- A - Tasapainoista tulevaisuutta rakentamassa (raportin kappale 4.1.)
- B - Muutokseen sopeuttaminen (raportin kappale 4.2)

Kumpi malleista soveltuu mielestänne paremmin uudistuksen lähtökohdaksi?

Valinta:

Ei kumpikaan yllä mainituista, perustelu: [Raportin pohjalta vain malli A (s. 32–46) on tosiasiallinen ehdotus ja malli B (s. 46) kuvaus avustustason leikkaamisesta mainituin painotuksin. A-klinikkasäätiö katsoo, ettei kumpikaan malleista sovellu sellaisenaan uudistuksen lähtökohdaksi, ja esitämme kohdassa 5 ajatuksemme keskeisistä huomioitavista seikoista.]

2. Selvityshenkilön raportissa esitetyssä Tasapainoinen tulevaisuus- avustusmallissa avustuksia kohdennettaisiin viidelle teema-alueelle, jotka liittyvät yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, joihin liittyvään toimintaan tulisi jatkossa kohdentaa STEA-avustuksia. Teemat liittyvät suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, kuten ikärakenteen muutokseen ja kansansairauksiin. Kappaleessa 4.1 esitetyt teemat ovat:

- lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen
- ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen
- mielenterveyden edistäminen
- yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen
- väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

Ovatko esitetyt teemat edustamasi organisaation näkökulmasta perusteltuja?

Päihde- ja riippuvuusongelmien hoito ja ennaltaehkäiseminen sekä haittojen vähentäminen liittyvät jokaiseen teemaan. Teemapohjaisen valmistelun haasteeksi nousisi omasta näkökulmastamme

osallistuminen kaikkien teemojen yhteiskehittämiseen, minkä vuoksi A-klinikkasäätiö ei kannata teemapohjaista yhteiskehittämistä. Myös muutoin esitetty yhteiskehittämisen malli olisi hallinnollisesti raskas, kustannustehoton, ja se sitoisi liikaa järjestökentän resursseja, jotka tulisi suunnata yhä tehokkaammin konkreettiseen auttamistyöhön. Yhteiskehittäminen kuluttaisi paitsi järjestöjen myös STEAn resursseja kokonaisuuden organisoinnin ja hallinnon suhteen. Prosessi olisi väistämättä altis eri toiminta-alueiden lobbaukselle oman sektorin merkittävyydestä.

Yhteiskehittäminen näin merkittävästä rakenteellisesta asiasta päättyisi helposti kompromisseihin, joilla ei päästäisi tavoitteena oleviin muutoksiin.

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä); Käytä kutakin vaihtoehtoa vain kerran seuraavissa kysymyksissä.A) Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)B) ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)C) mielenterveyden edistäminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)D) yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)E) Väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

-

3. Selvityshenkilön raportissa on esitetty kappaleessa 4.1.3., että järjestöjen toiminnan alueellisia hyödyntämismahdollisuuksia voitaisiin lisätä ja hallinnollista taakkaa keventää siirtämällä hyvinvointialueiden järjestöavustukset STEAn hallinnoitavaksi? Kannatatteko ehdotusta järjestöavustusten siirtämisestä hyvinvointialueilta STEA-avustuksiksi? Valinta:

-

4. Kappaleessa 4.1.1.6 selvityshenkilö on esittänyt tapoja, joilla teemoja olisi mahdollista työstää edelleen siten, että STEAlla on alkuvaiheessa merkittävä rooli. Miten mielestänne mahdolliset muut teemat tulisi määritellä?

-

5. Muita huomioitane raportista

Kansalaisyhteiskunnan tavoitteissa on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella huomioitava järjestöjen rooli demokratian, osallisuuden, varautumisen sekä yhteiskunnallisen koheesion

vaalimisessa. Kolmannella sektorilla on tärkeä tehtävä kansalaisten yhdenvertaisuuden ja perusoikeuksien toteutumisessa. Niin ikään avustusjärjestelmän tulisi tukea vapaaehtoistoiminnan järjestämistä.

Yleisavustuksen merkitystä tulisi korostaa monesta syystä. Painotus yleisavustukseen vahvistaisi järjestöjen autonomiaa, kun avustuksensaajalla olisi parempi mahdollisuus suunnata ja sopeuttaa toimintaansa toimintaympäristön muutosten mukaisesti. Erilliset kohdeavustukset siilouttavat toimintaa ja vaikeuttavat yhtenäistä johtamista järjestön sisällä jokaisen kohteen toteuttaessa omaa hankesuunnitelmaansa ja tavoitteitaan. Mikäli yksittäisen järjestön saama valtionavustus perustuisi voimakkaammin yleisavustukseen, olisi järjestöllä mahdollisuus ohjata omaa organisaatiotaan vastaamaan tehokkaimmin yhteiskunnalliseen tarpeeseen.

Erilliset kohdeavustukset vaativat myös moninkertaista hallinnointia, kun jokaisesta avustuskohdeesta laaditaan erillinen hakemus, vuosiselvitys ja tuloksellisuusraportti sekä suurimmista avustuskohdeista tilintarkastajien AUP-tarkastukset. Vastaava tulostavastuu olisi mahdollista toteuttaa vähemmällä hallinnolla, mikäli avustusjärjestelmässä siirryttäisiin kohti yleisavustusta painottavaa mallia. Toimintaa konkretisoivat tavoitteet ja mittarit määriteltäisiin rahoittajan hyväksymällä tavalla hakemusvaiheessa.

A-klinikkasäätiö ei pidä tarkoituksenmukaisena asettaa yleisavustuksen kattoa 25 prosenttiin AK-avustusten yhteissummasta. Yleisavustus toimii järjestöjen ydinrahoituksena, joka varmistaa hallinnon infrastruktuurin ja osaltaan mahdollistaa eri rahoituslähteiden hankinnan sekä kiinnittymisen avustuksensaajan toimintaan.

Kannatamme lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista koskemaan kaikkia sosiaali- ja terveysalan järjestöjä. Myös yleisavustuksen sääntömuutos siten, että sillä voidaan kattaa varainhankinnan kuluja, on kannatettava. Lisärahoituksen hankkimisen ei tulisi vähentää myönnettyä avustusta.

Mikäli järjestöjen varallisuus huomioidaan aiempaa vahvemmin avustuspäätöksiä tehtäessä, ratkaisevana kriteerinä ei pitäisi olla varallisuuden kirjanpitoarvo, vaan kyseisten omaisuuserien tuotto ja realisointimahdollisuudet. Esimerkiksi kiinteistöjen myyntiarvoja voi laskea huomattavasti kiinteistömarkkinan pysähtyneisyys samoin kuin kiinteistön ikä, kunto sekä tilojen muuntojoustavuuden puute. Arvion avustuksensaajan taloudellisesta tilasta tulisi perustua yhtä tilikautta pidempään ajanjaksoon, esimerkiksi kolmeen viimeisimpään tilikauteen.

Jouhki Hannu
A-klinikkasäätiö - toimitusjohtaja